UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Physiognomia

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Iacobi Sadoleti Epiſcopi: Quod ſol iſte oculis, veritas mentibus lucem & diem adfert: atque hic facit vt res, quales ſunt, tales etiam cernantur, illa, vt quod ſunt, id illud ipſum ſint. Sed hoc lumen & proprie & proxime philoſophia ipſa ſectatur: omnemque ſitam curam, omnem operam, ſtudium impendit in eo, vt huius luminis percipienda veritate fiat compos: quod cum apprehenderit, ſuumque & proprium tenuerit, iam ipſa in luce & veritate habitans, attollit in altum circumcirca errantibus, vt communicatione lucis illi admoniti, minus ruant in tenebris, minus perturbentur, in quo maximus eſt concurſus mortalium, maxima varietas, hi enim quanquam luminis aliqua ex parte participes, vmbris tamen plurimis impediti atque impliciti, quæ quo longius abſunt ab editiore lumine, hoc volitant maiores ſæpiſſime falluntur in eo quod appetunt, & pro bonis mala amplectuntur: cumque ſe pedem tuto ponere exiſtimauerunt, labuntur præcipites. Hoc lumen, quod eſt ſua cuique ratio, certiſſimis ſcientiis ac doctrinis illuminata, & ſibi ipſa in omni conſilio actioneque prægrediens, neque alieno indigens ductu, philoſophia ipſa continet: ad quam quod ſit rectum iter, tertia mox noſtræ inſtitutionis pars indicabit. Sed vt hoc lumine & maxime veritas eſt, ſic in illo genere poſteriore virtutis, quod diſciplina & monitis diximus comparari, quemadmodum luminis, ita & veritatis radius quidam ineſt: non principem, ſed accerſitam lucem, &c. *Lib. de recte inſtituendis lib. fol.* 68.

Roterodami: Vt pyrites gemma non aperit vim igneam, niſi ſi atteras. tum enim digitos adurit: Ita quorundam malitiam non ſenties, niſi cum illis conſuetudinem aut commercium habueris: aut non ſentias philoſophiæ vim, niſi exercueris. Ita ſuccina attritu vim attrahendi & odorem produnt. *in Simil.*

Vt Democrates medicus Conſidiæ mulieri, omnem curationem auſteram recuſanti, lac caprarum dedit, quas lentiſco paſcebat: Sic iis qui prorſus à tetricis philoſophiæ præceptis abhorrent, fabellæ quædam amœniores proponendæ, ſed quæ philoſophiam reſipiant. *in Simil.*

Vt aqua maris in imo dulcior eſt, quam in ſummo: Ita quo altius penetres in philoſophiam, hoc minus habet amaritudinis. *In Simil.*

Sicuti qui morbo laborant regio, iis mel cæteris dulciſſimum, amarum eſt: Sic ſapientiæ præcepta piis iucunda, triſtia ſunt iis, qui prauis affectibus corrupti ſunt. *in Simil.*

Fraxinum campeſtrem in tantum horrent ſerpentes, vt nec matutinas, nec veſpertinas illius vmbras quamuis longiſſimas, vnquã attingant, & ſi gyro frondibus huius arboris claudatur ignis & ſerpens, citius in ignem fugiet, quam in fraxinum: Ita nihil conuenit vitiis & ſtudio ſapientiæ, ſub cuius vmbra quisquis ſe continuerit, tutus erit ab huius vitæ venenis. *in Simil.*

Hedera pota neruis nocet, eadem foris adhibita prodeſt: Sic Philoſophiam ſi penitus imbibas, nocet ad pietatem: ſi leuiter & veluti foris admoueas, prodeſt ad eruditionem. *in Simil.*

Vt vino non eſt aliud corporis viribus vtilius, ſi recte vtaris: nec eodem eſt quicquam pernicioſius, ſi modus abſit. Ita philoſophia ſalutaris res eſt, ſi modice adhibeas: peſtilentiſſima, ſi eius ſtudio temulentus, à communis vitæ muniis reddaris alienus. *in Simil.*

¶ Adagia.

Neque literas, neque natare nouit.
Conſule tit. Ignauia. Inſcitia.
Philoſophari. φιλοσοφεῖν. *Iſocrat.*
Qui ſententias ſerias dicunt, Græcis dicuntur φιλοσοφεῖν.

¶ Exempla Profana.

Socrates, cum ſpectris, fabulis & ſuperſtitione refertam accepiſſet à Pythagora & Empedocle philoſophiam: atq; ad miram inſaniam perductam, aſſuefecit in rebus ipſis prudentiam quærere, & ſobria ratione perſequi veritatem. *Plut. in Socr. dæmonio.*

Fridericus II. Imper. libros Ariſtotelis omnes, & pleraque alia, in ſacris & profanis literis, vniuerſamque philoſophiæ ſuppellectilem, ex Græco atque Arabico ſermone, per interpretes doctiſſimos vertendam curauit, & Academiis legendam exhibuit. Quibus rebus ſe à teneris vnguiculis oblectatum fuiſſe profitebatur. *Auent. l. 7. Annal. Boiorum.*

Ergamenes Rex Æthiopum Græcis doctrinis & philoſophiæ deditus fuit. *Diod. l. 3. c. 1.*

Scythæ philoſophos præſtantiores Taraboſteſcos: item Phileatos olim appellabant: è quibus ſacerdotes ac reges Ægyptiorum more creare conſueuerant. *Bonfinius l. 2. Dec 1.*

Abderitæ, cum ciuem ſuum Democritum ob conſumptum patrimonium ampliſſimum multare decreuiſſent: poſteaquam philoſophiæ eius admiranda dogmata, in quæ opes tantas inſumpſiſſet, cognouêre, laudatum dimiſêre. *Athenæus. l. 4. c. 20.*

Philippus Macedo Alexandro filio iuſſit, vt audiret Ariſtotelem, & philoſophiæ vacaret ne, inquit, multa admittas, quorum me admiſſorum pœnitet. *Plut. in apoph.*

Dionyſius ſuperior, poeticæ admodum deditus, philoſophiam ſpernebat. Itaq; Platonem quoq; in paruo habuit pretio. Plat... *Dione, & Cælius l. 22. c. 17.*

Saluſtius à philoſophia dehortabatur adoleſcentes altera... cauſa: ſiue vt magiſtros offenderet, illorumque odio philoſophi... ſcholis inſidiaretur: ſiue quod magnitudinem illius vitæ ... reputans, omnes eo mortales inferiores ducebat. *Suidas.*

¶ Emblema.

Quæ ſupra nos, nihil ad nos.

Emblema CII. Andr. Alciati.

Caucaſia æternum pendens in rupe Prometheus
Diripitur ſacri præpetis vngue iecur.
Et nollet feciſſe hominem: figulosq; peroſus
Accenſam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur variis prudentum pectora curis,
Qui cœli affectant ſcire Deumq; vices.

Vide Doctrina, Diſciplina, Inſtitutio.

Phyſiognomia.

¶ Definitio et Etymolog.

Phyſiognomia, vel vt alii malunt, Phyſiognomia... μονία, vel φυσιογνωμία, vel φυσιογνωμοσύνη, Perita ... gnoſcendi ſeu iudicandi de natura. Scientia qua ... num ex aſpectu corporis ac præſertim vultus cognoſcitur. ... *cus Stephan. Theſaur. Græcæ ling. T. 4. c. 279.* De qua ... ris extat libellus inter Ariſtotelis opera.

Phyſiognomia cum y Græco ſcribitur, dicitur ad verbum ... ræ regula. Nam *teſte Gellio*, id verbum ſignificat mores ... hominum coniectatione quadam, de oris & vultus & ingenio ... que totius corporis filo atque habitu ſciſcitari. *Ioan. Tex... lit. P.*

Phyſiognomiæ ars quædam eſt, tum quia neceſſarium ... conſequi corpori talem formam, quia ſcientes circa ... que animalium ex forma poſſunt conſiderare. *Ariſt. Phyſ... cap. 1.*

Phyſiognomones priores iuxta tres modos aggreſſi ſunt di... ſciplinam, quisque iuxta vnum. Alii ex generibus animalium ... nentes ſecundum vnumquodque genus figuram animalis ... animam, alii in talibus corpori ſimilem habenti corpus ... ſimilem putabant. Alii autem quidam faciebant, non ... mnibus animalibus experiebantur, ſed diſtinguebant ... num genere ſecundum gentes quæcunque differunt ſecundum ... ſus & mores: vt Ægyptii, Thraces & Scythæ: Quædam autem ... bus à parentibus, quales mores diſpoſitionem ſequuntur ... autem vnicuique mores iracundo, coeunti, & in vtraque ... paſſionum. *ibid cap. 2.*

Phyſiognomizantes ex feris non recte ſignorum ... ciunt: non enim eſt vtique dicere percurrentem formam ... iusque animalium, quod quicunque vni ſimilis huic corpore ... anima ſimilis erit. *Ariſt. Phyſiog. c. 2.*

Phyſiognomizanti ſigna communia nihil manifeſtabunt ... *dem.*

Phyſiognomia eſt circa naturales paſſiones eorum quæ ... intellectu, & eorum quæ ſuper acquiruntur, quæcunque ... nientia tranſmutant ſigna eorum, quæ phyſiognomizantur ... *cap. 3.*

Phyſiognomiæ ſigna accipiuntur ex motibus, ex figuris, ... ribus, & ex moribus in facie apparentibus, & ex lenitate, ... carne, ex parentibus: & ex figura totius corporis. *ibid.*

Phyſiognomizantis vnus eſt modus, nullus autem ... Vt ſi neceſſe ſit iracundum, & triſtem, & paruum ſecundum ... inuidum eſſe, & ſi non ſint inuidi ſigna: ex illis tamen ... contingat vtique phyſiognomi, & inuidum inuenire, ... dem, quando talis proprius modus fuerit eius, qui ... fuerit: poſſe enim quibuſdam exiſtentibus neceſſe eſſe ... putamus philoſophiæ, quod eſt, quando contraria ſunt ... paſſiones, phyſiognomoniſare etiam mala. *ibid.*

Phyſiognomi potiſſimum eſt, quando ſigna non ſunt ... ſed ſub contrariantia, nihil ponere, niſi ſint diſcrepantium ... quædam quibuſdam credibiliora. Et maxime quidem in ſpecie ... ſed non in toto genere referre decet: ſimiliora enim ſunt ... non enim totum genus hominum phyſiognomizamus, ... dam eorum, quod in genere. *Ariſt. Phyſiogn. cap. 5.*

Phyſiognomiæ ſigna principaliſſima ſunt, quæ in princi... ſimo ſunt loco qui eſt circa oculos, frontem, caput & faciem ... cundus circa pectus & humeros. Conſequenter circa crura ...

...circa ventrem minimus. Omnino autem, vt ſic dicam, iſta ...nifeſtiſſima ſigna præbent: in quibus & prudentiæ plurimæ ...apparet. *ibid. c. 10.*

...yſiognomiæ tota ſcientia eſt in hoc, vt per ſigna & paſſiones ...amus. *Alb. Mag in prior.*

...yſiognomia non imponit neceſſitatem hominibus, ſed ...ionem oſtendens ex ſanguine, & ſpiritu, quæ retineri ...freno rationis. *De anim. libro primo, tract ſecundo, capite ...*

...yſiognomia primo ſexus differentiam ſcrutatur. *ibid.*

...yſiognomiæ perfectio principaliter in oculis conſiſtit. *ibidem,* ...

...yſiognomiæ vnum eſt fundamentum, quod illius animalis ...accipit operationes, cuius in vno, vel plurimis membris acci-...ram. *Ethic. c. 1. tract. 7. c. 2.*

...yſiognomi debent conſiderare principalia, in quibus animæ ...ales conueniunt operationes, vt diſpoſitio capitis in cranio, ...ſunt cellularum diſtinctiones, ſcilicet ſenſitiuæ, & ſyllogiſti-...memorialis & motiuæ: & ſicut eſt in dextro, & ſiniſtro, per quæ ...corpus mouetur: & ſicut eſt in diſpoſitione manus, quæ eſt ...entum intellectus practici. Nam talium enormis turpitudo; ...ura fit frequenter iudicat animi peruerſitatem. *Alb. Magn. ... tract. 2. c. 2.*

...notarum ſignorumque in corpore humano ſenſibus ſubie-...plura ſunt ac diuerſa genera, ſic artium quæ illa conſide-...ſtimant, atque interpretantur, non vnum genus. Aliæ notæ ...am aut affectam valetudinem referunt ac declarant. Aliæ con-...toti corpori, vel præcipuis partibus, temperiem, naturæq; ...ac firmitatem, vel languorem atque imbecillitatem dete-... Aliæ inſitas à prima origine inflexiones propenſionesque, ad ...morum, actionum, ſtudiorum, affectuum, genera; vel abditos ...orum ſenſus affectionesque & à natura conſtitutiones ac con-...tiones arguunt, & ceu aperiunt ac produnt. Aliæ, naturæ du-...que impulſus, ad euentus proſperos aut contrarios, præſenſio-...& vim futuri præſagam patefaciunt. Σημειωτικὴ, id eſt, conie-...ex ſignis, ſanitatis aut inualetudinis ſigna penſitat & exami-...& tempore totius ac partium ſingularium iudicium fert ac ...Ὀνειροπολία, præſagientia declarat ſomnia, & quæ illa ...tur, ſcrutari ſtudet atque explanare. De animorum mori-...conſtitutione atque inclinatione, coniecturam facit, ex notis ...ribus, in toto corpore ſingulisque partibus φυσιογνωμονία, id ...notatio & conſideratio. Hæc naturales animæ affectio-...accidentia quæ interueniunt & Phyſiognomonica ſigna ...attente conſiderat ac expendit. Signa quorum iudicio du-...perducimur ad cognitionem affectionum ex oculis abſcon-...commemorat Ariſtoteles, his verbis. Ex motibus de na-...que & ingenio coniectant, & ex figuris, tum ex coloribus; ...oribus, qui in facie apparent, & ex leuitate, & ex voce, & ex ... & ex partibus & effigie totius corporis. Ac ſunt in vniuerſum ...modi, quæ dicunt Phyſiognomones de vniuerſis generibus ...

...pyrus phyſiognomiæ peritiſſimus, Socratem, cum habitum ...inſpexiſſet, vt legimus apud Ciceronem & alios, ſtupidum ...tiauit & bardum, quod iugula concaua non haberet, addidit ...mulieroſum. Tunc Alcibiades cachinnum ſuſtuliſſe dicitur, ...m Socrate nihil horum eſſet obſeruatum. Nam & errata natu-...endarat, & ex naturalibus cauſis nata vitia edomuerat ac com-...rat voluntate, ſtudio, diſciplina, ad eum modum vt nemo vn-...in eo vllum eorum veſtium viderit. Nouimus ipſi quoſdam ...ationum artifices, qui cum res poſcebat, exuere naturam pri-...m, & aſſumere nouam, eamque tanta fingere calliditate pote-..., vt connatam quis non aſcitam eſſe putaret. Cæterum cum ..., aut conſuetudine acquiſita, aut conſilio ſuſcepta, impediant ...a de naturalibus; recte monet Ariſtoteles, ne ex vno ſigno ...quam temere quis affirmet, ſed inquiſitis collatisque pluribus ...oret quæ conſentiant, quæ diſcrepent, quæ idem arguant, quæ ...rarium declarent. Si omnia vel plurima vni ſignificato ſuffra-...tur, certius pronunciari poſſe: Si vnius cæterorumve monitis ...era refragentur, cohibendam eſſe aſſertionem. Verum hæc ad di-...tiones ipſas pertinent.

¶ Apophthegmata.

Zeno Citticus videns adoleſcentem: Animi tui veſtigia, inquit, ...a explorata ſunt mihi. Notans hominis laſciuiam, In Græco au-... pluſculum eſt gratiæ: θυμὸς enim non tantum animum ſigni-..., ſed animi etiam concitationes. *Laertius libro ſeptimo, capite primo.*

Diogenes interrogatus de quodam adoleſcente, qualis vide-...tur? Arcadem eſſe reſpondit. Siue ſignificans, illum eſſe ſtu-...ido ingenio: ſiue, vt eruditi quidam malunt, mollem & pathi-...um, quod Arcades feruntur glandibus victitare, teſte epigram-...mate,

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν.

Glans autem apud Latinos interdum obſcœnam habet ſignificationem. *Eraſ. Rot. l. 8. apoph.*

Stratonicus muſicus cum eſſet Pellæ, & in puteum deſcendiſſet, rogauit, num eſſet aqua potabilis? cum dixiſſent, qui aquam hauriebant. Nos iſtam bibimus: Non eſt igitur, inquit, potabilis, quod illos videret pallidos, luridosque. Nam id interpretabatur malæ valetudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant. *Athen.*

Cleanthes, Hominis mores ex conſpectu deprehendi poſſe dicebat. Verum cum philoſophum (qui hoc audierant) cuperent, hominem cinædum, ſed multis laboribus ab ineunte ætate exercitatum adducunt, vt artis ſuæ ſpecimen ederet. Cleanthes igitur, cum hominis faciem, item manus calloſas, & ſole aduſtas vidiſſet, & aliquandiu ſiluiſſet, iuſſit hominem abire foras. Ille cum diſcederet, ſternutamento concuſſus eſt. Quo audito, Cleanthes, ait, Satis naturam hominis intelligo, mollis eſt. Non enim facile ſternutant, qui ſub dio laborant. *Laert. lib. 7. cap. 2.*

Anonymus. Chalcidenſis quidam, qui cum Orobazo deſcenderat, Syllæ vultum ſæpius contemplatus, & ingenium motumq; corporis inſpiciens: Neceſſe eſt, ait, hunc fieri magnum virum, mirorq; quod omnium adhuc primus non ſit. *Plut.*

¶ Similitudo.

Roterodami: Vt ſunt quidam fontes, qui potu pecudum, atque etiam hominum cutem & pilos tingunt albo nigrove: Ita elucet etiam in ipſo hominis vultu, & fronte quod aiunt, quibus præceptis imbutus ſit, & quibus ex authoribus hauriat vitæ rationem. *In Similibus.*

Vide Natura.

Pictor.

¶ DEFINITIO ET ETYMOL.

Pictor, Græce ζωγράφος, γραφεύς, έος, ὁ, eſt formarum iudex *Plato in Theot.* Hebr. verbum *Chakak*, effigiauit, delineauit, deſcripſit, conſtituit ſeu ſtatuit imaginem & formas: dicitur non tantum de picturis imaginum, ſed etiam de ducendis literarum & omnium rerum lineamentis. Significatione congruit cum *Chikkah* & *Chok*. id eſt, effigiauit, conſtituit effigiem. Hinc εἰκάζω, εἰκονίζω, effigio, εἰκὼν effigies. Inde *Mechakkeh* pictor, qui pingit quicquid libet, vnde Horatii dictum in Arte, *Pictoribus atq; Poetis, Quidlibet audiendi ſemper fuit æqua poteſtas.* Iisdem verbum *Kalahh* ſignificat torquendo cauauit, cauam imaginem fecit, cælauit, in ære argentove, aut etiam in ligno vel ſaxo ſculpſit, pinxit, 1. Reg. 6. 32. *Kelahhim* cortiuæ, vela, tapetes *Miklahhoth*, cælaturæ, imagines, *Koleahh* pictor, ſculptor, acu pictor.

Pictor eſt imitator eius quod opifex facit: *Idem de Republ. dialog.* 10. Multa vident pictores in vmbris, & in eminentia, quæ nos non videmus. *Cic. 4. Acad.*

¶ Sententiae Philosophorum.

Pictor non minus bonus eſt qui de picto exemplo qualis pulcherrimus homo fuerit, & omnibus in pictura ſatis expreſſis, demonſtrare non poſſit etiam fieri poſſe vt talis vir extet: ſic nos de ciuitate non recte dicere putes, ſi non poſſumus demonſtrare fieri poſſe, vt ciuitas ita habitetur vt à nobis dictum eſt *De Republ. Dial. 5. Plato.*

Picturas cum intuemur, procul aſpicimus, cur colores partim cauo, partim deuexo repræſentantur? Si prope, eodem in plano omnes videmus: quia vis conſpiciendi quoties in longum extenditur, langueſcit: & partem albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. *Alex. Aphrod. prob. l. 1. num. 49.*

Pictura non reſpicit ad id quod eſt: ſed ad id quod videtur. *Plato dial. 10. de Repub.*

Pictor ſutorem ac cæteros artifices imitatur, etiamſi de ſutoria arte nihil intelligat: at iis, qui non intelligunt, ſutor eſſe videtur. *Plato, de Republ. dial. 10.*

Pictura in totum imitatoria, cum procul à veritate abeſt, ipſius opus amat, & cum quadam in nobis parte procul à ſapientia remota conuerſatur, ipſique ſocia ac amica eſt, ob nihil ſani aut veri. *ibidem.*

Pictorum ars in ſingulis animalibus pingendis nullum alium finem habere videtur, quam vt colores inducat, & deducat, aut quomodocunque id pictores appellent & nunquam ab exornando ceſ-

ſerit,